Asia: VN:n kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tiettyjen metsäkatoon ja metsien tilan heikkenemiseen... (U 12/2022)

Eduskunta
Ympäristövaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Jussi Uusivuori

Luken asiantuntijalausunto

Metsäkato on yksi tämän hetken pahimmista globaaleista kestävyysongelmista. Suuri osa metsäkadosta kytkeytyy kansainväliseen kauppaan. EU-tason toimilla voidaan siten puuttua merkittävään osaan tavaroiden ja tuotteiden kansainväliseen kauppaan kytköksissä olevasta metsäkadosta. EU:n toimesta tapahtuvalla metsäkatoa aiheuttavien kauppavirtojen sääntelyllä voi siten olla sekä eurooppalaista kuluttajaa hyödyttävä että kestävää tuotantoa ja yrittäjyyttä edistävä vaikutus.
EU:n komission asetusehdotus sisältää metsäkatovapaiden tuotantoketjujen varmistamisen maita koskevan riskiluokitusjärjestelmän, kaupparekisterin perustamisen, valvonnan ja kaupan toimijoille suunnatun ns. laajennetun asianmukaisen huolellisuuden (due diligence) vaatimuksen avulla.
EU:n komission ehdotus merkitsee toimijoille ja kauppaa käyville yrityksille vaateita, jotka lisäävät niiden kustannuksia. Se, miten kustannukset siirtyvät kuluttajahintoihin, riippuu markkinareaktioista, kulutuskysynnän ja tarjonnan hintajoustoista. Kansantaloudelliset vaikutukset pohjautuvat markkinasopeutuksen määrittämiin kuluttaja- ja tuottajaylijäämiin sekä hallinnollisiin kustannuksiin. Pitkän aikavälin dynaamisena vaikutuksena voi olla, että metsäkatoa aiheuttavien tuotteiden maahantuonti korvautuu kestävällä metsäkatovapaalla eurooppalaisella tuotannolla.
Suuri vaikutus ehdotuksella olisi epäilemättä myös suomalaisille ja Suomessa toimiville yrityksille, jotka tuottavat ja vievät ehdotuksen kattamia maatalous- ja metsäalan tuotteita. Näiden yritysten on varmistettava tuotantonsa kestävyys ja metsäkatostatus. Suomen kohdalla mahdolliset rajoitteet merkitsivät sitä, että esim. metsäkatoalueilta kaadettu puu kohtaa markkinoille tulon esteen. Sama koskee todennäköisesti myös lihatuotteita, jotka perustuvat metsäkatoalueilla kasvatettuun nautakarjaan. Vaikka maito ei kuulukaan sääntelyehdotuksessa listattuihin tuotteisiin, sääntely voisi vaikuttaa myös maidontuotantoon, sillä Suomessa tuotetusta naudanlihasta valtaosa on peräisin maitorotuisista lehmistä ja niiden vasikoista kasvatetuista sonneista.
EU:n ehdotus käsittää paitsi metsäkadon (deforestation) myös metsien ympäristöllisen tilan heikentämisen (degradation). Termi kuvastaa lähinnä tropiikin metsien metsäkatoilmiön yhteydessä tapahtuvaa toimintaa, jossa metsää ei kokonaisuudessaan hävitetä, mutta jonka seurauksena, esim. puustovolyymin ja metsän biomassan aleneman johdosta, metsien tila oleellisesti heikkenee. Tällä ei ole Suomen oloissa varsinaista vastinetta, vaikkakin on epäselvää, voitaisiinko joitakin esim. Suomen suometsien hoitokäytäntöjä (ojitus, lannoitus, päätehakkuut) jossain vaiheessa tulkita metsien ympäristöllisen tilan heikentämiseksi.
Metsien tilan heikkenemisen poissulkeminen ehdotuksesta sinänsä lienee vaikeaa, koska globaalilla tasolla metsien tilan heikkeneminen kytkeytyy hyvin vahvasti metsäkatoon. Niiden erottaminen siis tuskin tulee kyseeseen. Tämän takia Suomen tulee varmistua siitä, että täällä harjoitettavat hakkuut ja muut metsätalousoperaatiot täyttävät kestävyyskriteerit. Tuskin on myöskään

mahdollista, että EU:n alueelle tuotavien tuotteiden kohdalla ehdotus sisältäisi metsäkadon lisäksi yhtenäisen forest degradation -kriteeristön, mutta EU:n sisällä jäsenmaiden kohdalla näin ei olisi, vaan että niiden annettaisiin määritellä kansalliset kriteerit metsän tilan heikkenemiselle.
Ehdotukseen kuuluu luettelo maiden riskitasoa mittaavista kriteereistä. Kriteeristöön liittyvä tärkeä kysymys on, missä määrin siihen voitaisiin sisällyttää maakohtaisten ohjauskeinojen olemassaolo, niiden luonne tai niiden puuttuminen. Useissa maissa on käytössä politiikkoja, jotka ovat omiaan edesauttamaan metsäkatoa. Toisaalta maakohtaiseen riskitasoon tulisi sitä laskevasti lukea metsäkatoa hillitsevien ohjauskeinojen olemassaolo. Suomen olosuhteissa järkeväksi ja sallituksi katsottavaa metsäkatoa voisi olla esimerkiksi joissain tapauksissa epätarkoituksenmukaisen peltolohkorakenteen muuttaminen käytännöllisemmäksi pellonraivauksella, mikäli käytössä olisi metsäkatoa hillitsevä kansallinen ohjauskeino, kuten maankäyttömuutosmaksu tai kompensaatiovelvoite. Kansallisen tason proaktiivisuudesta metsäkadon hillitsemisessä tulisi siis palkita.
Kriteeristössä tulisi olla mukana myös mittari metsäkatoa tilastoivan inventointi-, laskenta- ja monitorointijärjestelmän kattavuudesta ja luotettavuudesta. Maiden metsäkatoraportoinnit vaihtelevat huomattavasti ja niiden inventointimenetelmien luotettavuus vaihtelee suuresti.
Ehdotuksessa metsäkadolla tarkoitetaan metsän muuttamista maatalouskäyttöön. Tulisi selvittää, onko mahdollista ja missä määrin todennäköistä, että joissain tapauksissa metsäkadon määritelmää voidaan kiertää siinä mielessä, että metsä ensin muutetaan muuhun kuin maatalouskäyttöön (esim. turvetuotanto), ja sen jälkeen myöhemmin maatalouskäyttöön.

Jani Lehto

Johtaja, biotalous ja ympäristö

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 23.02.2022 klo 12:11:37.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Jussi Uusivuori

Liitteet:

Tiedoksi: Ilkka Laurila